

ОСОБЛИВОСТІ КІЛЬКІСНО-ЯКІСНИХ ВИМІРІВ УМИСНИХ ВБИВСТВ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 1992–2019 РР.

PECULIARITIES OF QUANTITATIVE-QUALITATIVE MEASUREMENTS OF WILLFUL MURDERS IN UKRAINE FOR THE PERIOD 1992–2019

Старко О.Л., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Статтю присвячено проблемі особливостей кримінологічної характеристики умисних вбивств в Україні, а саме питанню щодо їх кількісно-якісних вимірів. У статті проведено аналіз кількісно-якісних вимірів стосовно умисних вбивств (ст.ст. 115-118 Кримінального кодексу (далі – КК) України) за період з 1992 р. по 2019 р. Інформаційним підґрунтям дослідження є статистична інформація, надана Департаментом Інформаційних Технологій (Департаментом інформаційно-аналітичного забезпечення) Міністерства внутрішніх справ України, а також оприлюднені статистичні дані Офісу Генерального прокурора (Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013–2019 рр., Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2016–2019 рр.), Верховного Суду України (аналітичні огляди Верховного Суду про здійснення правосуддя).

Виділено декілька періодів, які характеризуються відповідними показниками рівня умисних вбивств за останні 29 років. Показники рівня умисних вбивств та їх питомої ваги у структурі злочинності, у тому числі щорічно, наведено у таблиці 1. Визначено, що питома вага умисних вбивств у структурі злочинності за досліджуваній період становить у середньому близько 1%. Зауважується, що у 2013 р. питома вага умисних вбивств перевищила 1%, а у 2014 р. зросла до 2,2%.

У статті наводяться дані щодо рівня кожного з видів умисних вбивств та осіб, які їх вчинили, а також засуджених осіб. Наведено окремі дані щодо коефіцієнтів, які характеризують інтенсивність злочинів / кримінальних правопорушень, географії. Проведено аналіз структури умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115-118 КК України. Встановлено, що 85% з них становлять умисні вбивства, передбачені ч. 1 ст. 115 КК України. У структурі умисних вбивств, вчинених за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК України), переважають умисні вбивства з корисливих мотивів, двох і більше осіб, за попередньою змовою групою осіб. Серед умисних вбивств, вчинених при пом'якшуючих обставинах, четверту частину становлять умисні вбивства, вчинені за перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК України).

Ключові слова: умисні вбивства, офіційні статистичні дані, рівень, коефіцієнти інтенсивності злочинності, динаміка, структура, питома вага, географія, умисне вбивство, вчинене без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, умисне вбивство, вчинене за обтяжуючих обставин, умисне вбивство, вчинене за пом'якшуючих обставин.

The article is devoted to the problem of criminological characteristics of willful murders in Ukraine namely the question of quantitative and qualitative measurements. The quantitative and qualitative measurements analysis as to willful murder (Art. 115-118 of the Criminal Code of Ukraine) for the period 1992 – 2019 has been carried out. The background information of the investigation is statistical information provided by the Department of Information Technology (Department of Information and Analytical Support) of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as well as published statistics of the Office of the Prosecutor General (Unified Report on Criminal Offenses for the period 2013–2019, Unified report on persons who have committed criminal offenses for the period 2016–2019), the Supreme Court of Ukraine (analytical Supreme Court reviews on administration of justice).

There are several periods that are characterized by relevant indicators of willful murders level over the last 29 years. Indicators of willful murders level and their specific weight in the crime structure including annually are given in Table 1. It is determined that specific weight of willful murders in the crime structure for the period of investigation is on average about 1%. It is noted that in 2013 the specific weight of willful murders are exceeded to 1%, and in 2014 are increased to 2.2%. The article provides data on the level of each type of willful murders and the perpetrators as well as convicted persons. Some data on the coefficients that characterize the intensity of crimes / criminal offenses, geography are highlighted. The analysis of the structure of willful murders provided by Art. 115-118 of the Criminal Code of Ukraine has been done. It is established that 88% are willful murders provided by p. 2. Art. 115 of the Criminal Code of Ukraine. The structure of willful murders committed under aggravating circumstances (p.2. Art. 115 of the Criminal Code of Ukraine) is dominated by willful murders for selfish motives, two or more persons by prior conspiracy of a group of persons. Among the willful murders committed under mitigating circumstances a quarter are willful murders committed in excess of the limits of necessary defense or in case of exceeding the measures necessary to detain the offender (Art.118 of the Criminal Code of Ukraine).

Key words: willful murders, official statistics, level, crime rates, dynamics, structure, specific weight, geography, willful murder committed without aggravating and mitigating circumstances, willful murder committed under aggravating circumstances, willful murder committed mitigating circumstances.

Постановка проблеми. Особлива соціальна цінність життя людини, поширеність умисних вбивств, зростання їх кількості впродовж останніх років, несприятливі структурні показники, зумовлюють потребу у приверненні постійної уваги до проблеми запобігання цим небезпечним посяганням. Дослідження стану злочинності на основі оновлених статистичних даних виступає інформаційним підґрунтям запровадження та удосконалення системи заходів протидії умисним вбивствам.

Стан опрацювання. Проблеми кримінологічної характеристики та запобігання тяжкій насильницькій злочинності проти особи вивчались у працях багатьох вчених-кримінологів – Г.А. Аванесова, Ю.М. Антоняна, В.В. Голіни, Б.М. Головіна, І.М. Данишина, О. М. Джузи, А.І. Долгової, Л.В. Дорош А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.М. Ігнатова, В.М. Кудрявцева, К.Д. Кулик,

О.М. Литвака, Р.І. Мельника, І.К. Туркевич, О.Ю. Юрченко, В.І. Шакуна та інших.

Метою статті є дослідження особливостей кількісно-якісних вимірів умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115-118 КК України, за період з 1992 р. по 2019 р. (на основі офіційних статистичних даних Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду України).

Викладення основного матеріалу. Загострення криміногенної ситуації в Україні неодноразово супроводжувалось зростанням числа тяжких насильницьких злочинів проти особи, передусім умисних вбивств. За період з 1992 р. по 2019 р. стан насильницької злочинності не відзначався стабільними показниками. Враховуючи зафіксовані за останні 29 років «показники спадів та зростань» щодо умисних вбивств (ст.ст. 115-118 КК України) (див.

таблицю 1), виділимо декілька періодів, які характеризуються відповідними кількісно-якісними вимірами:

– 1992–2002 рр. Рівень умисних вбивств не перевищував 5 тисяч. За ці одинадцять років, найбільшу кількість умисних вбивств було зареєстровано у 2000 році – 4 806 [1]. Питома вага умисних вбивств у структурі злочинності не перевищувала 1%;

– 2003–2006 рр. Рівень умисних вбивств знизився та не перевищував 4 000 (у 2003 р. – 3 875, у 2004 р. – 3 788, у 2005 р. – 3 315, у 2006 р. – 3 220) [2]. Слід відзначити те, що кількість виявлених осіб перевищила кількість зареєстрованих умисних вбивств. Так, за 2004–2006 рр. було виявлено 10 486 осіб, які вчинили умисні вбивства (у 2004 р. – 3 819 осіб, у 2005 р. – 3 322 особи, у 2006 р. – 3 345 осіб) [2]. Умисних вбивств за цей період (2004–2006 рр.) було зареєстровано дещо менше – 10 323. Зазвичай показники рівня зареєстрованих злочинів перевищують, інколи у декілька разів, кількість виявлених осіб.

Коефіцієнт інтенсивності умисних вбивств (ст.ст. 115–118 КК України) на 100 тис. населення у 2004 р. становив 8 злочинів, у 2005 р. – 7, у 2006 р. – 6,8. Динаміка (до попереднього періоду) була від'ємною та відображалась у таких показниках: 2004 р. – мінус 6,3%, 2005 р. – мінус 12,5%, 2006 р. – мінус 2,9% [2];

– 2007–2012 рр. За цей період рівень умисних вбивств не перевищував 3 000. У 2007 р. їх рівень скоротився на 9,8% у порівнянні з попереднім роком, у 2008 р. – на 6,8%. Так, у 2007 р. було зареєстровано 2 790 умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115–118 КК України, у 2008 р. – 2 707, у 2009 р. – 2 478, у 2010 р. – 2 356, у 2011 р. – 2 506, у 2012 р. за ст.115 КК України – 2 048). Кількість виявлених осіб, які вчинили умисні вбивства, на відміну від 2004–2006 рр., перевищила кількість зареєстрованих злочинів (у 2007 р. – 2 947 осіб, у 2008 р. – 2 792 виявлені особи) [2]. Коефіцієнт інтенсивності злочинності у 2007 р. становив 6,2 умисні вбивства на 100 тисяч населення, у 2008 р. – 5,8.

– 2013–2019 рр. – період ескалації кількісно-якісних вимірів умисних вбивств. Абсолютна кількість обліко-

ваних умисних вбивств у порівнянні з 2000-ми та 90-ми роками зросла у 2,5 рази. Так, за ст.ст. 115–118 КК України у 2013 р. було обліковано 5 923, у 2014 р. – 11 532, у 2015 р. – 8 280, у 2016 р. – 6 051, у 2017 р. – 5 180, у 2018 р. – 5 600, у 2019 р. – 5508 [3]. Кількість засуджених за ст.ст. 115–118 КК України становила за останні три роки (2017–2019 рр.) – 1 463 осіб [4; 5].

Питома вага умисних вбивств у структурі злочинності загалом за досліджуваний період (1992–2019 рр.) становила у середньому близько 1%. І лише з 2014 р. їх питома вага перевищила 1% і становила 2,2%. (див. таблицю 1).

Характерним є те, що питома вага умисних вбивств була незмінною (на рівні 0,7%) як при скороченні кількості всіх облікованих злочинів у 2006–2009 рр. до 410 тисяч, так і у 90-ті роки (у 1993–1998 р.), коли кількість зареєстрованих злочинів перевищувала 600 тисяч.

Використовуючи дані Департаменту Інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України (далі – ДІТ МВС), Офісу Генерального прокурора, охарактеризуємо кількісно-якісні виміри щодо кожного з видів умисних вбивств за досліджуваний період.

Умисне вбивство (ст. 115 КК України). За 2004–2008 рр. було зареєстровано 15 318 злочинів (у 2004 р. зареєстровано 3 632, у 2005 р. 3 194, у 2006 р. – 3 093, у 2007 р. 2 790, у 2008 р. – 2 609 [2]), що становить 0,7% у структурі злочинності за цей період. Питома вага цих умисних вбивств у структурі умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115–118 КК України, за вказаний період становила 96%.

Щодо географії умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України, відзначимо наступне. Найбільшу їх кількість за період 2004–2008 рр. зареєстровано було у Донецькій (2 543), Одеській (1 031), Луганській (1 005), Харківській (1 001) областях та Автономній Республіці Крим (842). Найнижчий рівень умисних вбивств зафіксовано за 2004–2008 рр. у Тернопільській (126), Рівненській (155), Закарпатській (168), Волинській (243) областях [2]. Однак коефіцієнт інтенсивності умисних вбивств як у Донецькій, так і у Тернопільській областях однаковий та становить 1,1 на 100 тисяч населення.

Таблиця 1

роки	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
кількість всіх зареєстрованих злочинів / кримінальних правопорушень	480478	539299	571891	641860	617262	589208	575982	558716	553594	503676
Кількість зареєстрованих умисних вбивств	3679	4008	4571	4783	4896	4529	4563	4623	4806	4571
питома вага умисних вбивств у структурі злочинності, %	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
роки	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
кількість всіх зареєстрованих злочинів / кримінальних правопорушень	450661	556351	520105	485725	420900	401293	384424	434678	500902	515833
Кількість зареєстрованих умисних вбивств	4296	3875	3788	3315	3220	2906	2707	2478	2356	2506
питома вага умисних вбивств у структурі злочинності, %	0,9	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5
роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
кількість всіх зареєстрованих злочинів / кримінальних правопорушень	443665	563560	529139	565182	592604	523911	487133	444130		
Кількість зареєстрованих умисних вбивств	2048 (лише за ст. 115)	5923	11532	8280	6051	5180	5600	5508		
питома вага умисних вбивств у структурі злочинності, %	0,5	1	2,2	1,5	1	1	1,1	1,2		

За період 2013–2019 рр. було обліковано 47 710 умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України (2013 р. – 5 861 умисних вбивств, за 2014 р. – 11 466, за 2015 р. – 8 224, за 2016 р. – 5 992, за 2017 р. – 5 145, за 2018 р. – 5 557, у 2019 р. – 5 465 [3]). Питома вага умисних вбивств (ст. 115 КК України) у структурі умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115–118 КК України, за вказаний період становила 99,2%. За даними Верховного Суду України за 2017–2019 рр. було засуджено за ст. 115 України 1 337 осіб [4; 5].

Умисне вбивство без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 115 КК України). У 2002 р. було зареєстровано 3 458 (питома вага у структурі умисних вбивств – 80,5%). За період 2004–2008 рр. було зареєстровано 11 927 умисних вбивств (у середньому щороку 2 385) [2]. Питома вага у структурі всіх умисних вбивств – 75%, у структурі злочинів, передбачених ст. 115 КК України, – 78%.

За період 2013–2019 рр. було обліковано 42 199 простих умисних вбивств (2013 р. – 5 317, за 2014 р. – 9 919, за 2015 р. – 7 046, за 2016 р. – 5 356, за 2017 р. – 4 579, за 2018 р. – 5 014, у 2019 р. – 4 968 [3]). Питома вага у структурі умисних вбивств – 88%, у структурі умисного вбивства, передбаченого ст. 115 КК України – також 88%.

Оприлюднені сучасні статистичні дані не містять інформації щодо мотивів вчинення простих умисних вбивств. О. Литвак зазначає, що у звіті МВС за 1995 р. було вказано про такі спонукання вбивств, як побутові – 36,3%; хуліганські – 1,2%; корисливі під час розбійних нападів – 2,1%; сексуальні та поєднані із звалтуванням – 1,0%; інші – 56,6% [6, с. 52].

За даними ДІТ МВС України за 1997–2000 р. третина від усіх умисних вбивств (ст.ст. 115–118 КК України) вчиняється на ґрунті ревнощів, сварки та інших побутових причин. Так, у 1997 р. було зареєстровано за вказаними мотивами 1 363 вбивства, що становить 30,1% від усіх зареєстрованих умисних вбивств, у 1998 р. – 1 546 (33,9%), у 1999 р. – 1 601 (34,6%), у 2000 р. – 1 646 (34,2%) [2].

На ґрунті помсти вчинено було у середньому 4% від усіх зареєстрованих умисних вбивств (ст.ст. 115–118 КК України). Зокрема, у 1997 р. було зареєстровано 208 простих умисних вбивств, вчинених з мотиву помсти (питома вага у структурі всіх умисних вбивств – 4,6%, у 1998 р. – 180 (3,9%), у 1999 р. – 200 (4,3%), у 2000 р. – 185 (3,8%) [2].

Умисне вбивство, вчинене за обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК України). Наведемо дані щодо тих кваліфікованих вбивств, рівень та питома вага яких є порівняно вищими, ніж інших вбивств цього виду. Так, за період 1997–2001 рр. було зареєстровано:

– 1 421 умисне вбивство з корисливих мотивів, що становить 6,1% у структурі умисних вбивств. Зокрема, у 1997 р. зареєстровано 232 злочини, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей рік становить 5,1%, у 1998 р. – 284 (6,2%), 1999 р. – 285 (6,2%), у 2000 р. – 384 (8%); у 2001 р. – 236 (5,2%) [2];

– 664 умисні вбивства двох і більше осіб злочини, що становить 2,9% у структурі всіх зареєстрованих умисних вбивств. Зокрема, у 1997 р. – 123 злочини, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей рік становить 2,7%, у 1998 р. – 125 (2,7%), 1999 р. – 115 (2,5%), у 2000 р. – 110 (2,3%), у 2001 р. – 191 (4,2%) [2];

– 504 умисні вбивства за попередньою змовою групою осіб або організованими злочинними групами, питома вага яких у структурі умисних вбивств становить 2,2%. Зокрема, у 1997 р. – 63 злочини, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей рік становить 1,4%, у 1998 р. – 109 (2,4%), 1999 р. – 102 (2,2%), у 2000 р. – 112 (2,3%); у 2001 р. – 118 (2,6%) [2];

– 251 умисне вбивство з особливою жорстокістю, що у структурі умисних вбивств за цей період становить

1,1%. У 1997 р. було зареєстровано 68 вбивств, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей період становить 1,5%, у 1998 р. – 55 (1,5%), у 1999 р. – 45 (1%), у 2000 р. – 33 (0,7%), у 2001 р. – 50 (1,1%) [2];

– 126 вбивств на замовлення, питома вага яких у структурі умисних вбивств становить 0,5%. Зокрема, у 1997 р. – 28 злочинів, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей рік становить 0,6%, у 1998 р. – 30 (0,7%), 1999 р. – 28 (0,6%), у 2000 р. – 28 (0,6%); у 2001 р. – 12 (0,3%) [2]. У порівнянні з 1995 р. (зареєстровано 202 вбивства) та 1996 р. (157) їх кількість скоротилась у середньому у 8 разів;

– 133 умисних вбивства, поєднані зі звалтуванням, що становить 0,6% у структурі умисних вбивств. Зокрема, у 1997 р. зареєстровано 28 злочинів, питома вага яких у структурі умисних вбивств за цей рік становить 0,6%, у 1998 р. – 40 (0,9%), 1999 р. – 20 (0,4%), у 2000 р. – 33 (0,7%); у 2001 р. – 12 (0,3%) [2].

У 2002 р. було зареєстровано 79 кваліфікованих умисних вбивств [2], питома вага яких у структурі умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115 – 118 КК України, становить 1,8%, у структурі умисного вбивства, передбаченого ст. 115 КК України, – 2,2%.

Таким чином, найбільшу питому вагу у структурі умисних вбивств за період з 1997 по 2001 р. становили такі умисні вбивства: з корисливих мотивів (6,1%), двох і більше осіб (2,9%), вчинене за попередньою змовою групою осіб – 2,2%, вчинене з особливою жорстокістю (1,1%).

За даними ДІТ МВС України за 2004–2008 рр. було зареєстровано 3 391 кваліфіковане умисне вбивство (2004 р. – 760, 2005 р. – 648, 2006 р. – 674, 2007 р. – 662, 2008 р. – 647) [2]. Зокрема, найвищий рівень було зафіксовано щодо таких кваліфікованих видів умисних вбивств:

– 945 умисних вбивств з корисливих мотивів. Зокрема, у 2004 р. було зареєстровано 230 вбивств, у 2005 р. – 190, у 2006 р. – 184, у 2007 р. – 170, у 2008 р. – 171 [2]. Питома вага у структурі умисних вбивств – 5,9%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України – 6,2%;

– 625 умисних вбивств двох і більше осіб. Зокрема, у 2004 р. було зареєстровано 151 вбивство, у 2005 р. – 128, у 2006 р. – 114, у 2007 р. – 124, у 2008 р. – 108 [2]. Питома вага у структурі умисних вбивств – 3,9%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України – 4%;

– 554 умисних вбивства за попередньою змовою групою осіб. Зокрема, у 2004 р. було зареєстровано 109 вбивств, у 2005 р. – 110, у 2006 р. – 106, у 2007 р. – 104, у 2008 р. – 125 [2]. Питома вага у структурі умисних вбивств – 3,5%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України – 3,6%;

– 271 умисне вбивство, вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство. Зокрема, у 2004 р. було зареєстровано 53 вбивства, у 2005 р. – 50, у 2006 р. – 57, у 2007 р. – 53, у 2008 р. – 58 [2]. Питома вага у структурі умисних вбивств – 1,7%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України, – 1,8%;

– 218 умисних вбивств з особливою жорстокістю. Зокрема, у 2004 р. було зареєстровано 43 вбивства, у 2005 р. – 33, у 2006 р. – 45, у 2007 р. – 47, у 2008 р. – 50 [2]. Питома вага у структурі умисних вбивств – 1,4%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України, – 1,4%.

Упродовж 2013–2019 рр. за ч. 2 ст. 115 КК України рівень облікованих умисних вбивств, вчинених за обтяжуючих обставин, зріс до 5 511 злочинів (у 2013 р. – 544, у 2014 р. – 1 547, у 2015 р. – 1 178, у 2016 р. – 636, у 2017 р. – 566, у 2018 р. – 543, у 2019 р. – 497 [3]). Питома вага у структурі умисних вбивств, передбачених ст.ст. 115–118, складає 11,5%, у структурі умисних вбивств, передбачених ст. 115 КК України, – 11,5%.

У структурі кваліфікованих умисних вбивств за цей період найбільшу питому вагу мали такі вбивства: двох і більше осіб (25%), вчинені за попередньою змовою групою осіб (16,4%), з корисливих мотивів (14,6%), вчинені особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116-118 КК України (10,2%), малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності (8,7%), вчинені з особливою жорстокістю (3,1%). Практично відсутні у структурі кваліфікованих умисних вбивств вбивства заручника або викраденої людини (0,3%) та умисні вбивства з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості (лише 2 облікованих злочини).

Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК України). За 2004–2008 рр. було зареєстровано 143 вбивства, що у структурі умисних вбивств за цей період становить 0,9%. Зокрема, у 2004 р. – 34, у 2005 р. – 17, у 2006 р. – 37, у 2007 р. – 25, у 2008 р. – 30. За вказаний період найбільшу кількість цих вбивств було зареєстровано у Донецькій області – 37, у Запорізькій області – 15. У Тернопільській області – жодного злочину [2].

За період 2013–2019 рр. було зареєстровано 46 вбивств, що у структурі умисних вбивств за цей період становить 0,1%, у структурі привілейованих умисних вбивств – 12,6%. Зокрема, у 2013 р. – 13, у 2014 р. – 4, у 2015 р. – 7, у 2016 р. – 7, у 2017 р. – 5, у 2018 р. – 6, у 2019 р. – 4 [3]. За 2017–2019 рр. за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання, було засуджено 21 особу [4; 5].

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України). Впродовж останніх 27 років (1993–2019 рр.) відбувалось поступове скорочення рівня дітовбивств. З 1993 р. по 2003 р. число зареєстрованих дітовбивств (за ст. 96 КК України 1960 р. та ст. 117 КК України 2001 р.) у середньому за рік становило 30 випадків (у 1993 р. – 33 зареєстровані злочини, у 1994 р. – 28, у 1995 р. – 32, у 1996 р. – 33, у 1997 р. – 48, у 1998 р. – 32, у 1999 р. – 26, у 2000 р. – 29, 2001 р. – 20, у 2002 р. – 20, у 2003 р. – 29) [2].

Починаючи з 2004 р. відбувалось чергове зниження рівня дітовбивств. За період з 2004 р. по 2010 р., число зареєстрованих за ст. 117 КК України злочинів скоротилось майже вдвічі та у середньому становило вже 18 злочинів. Так, за даними ДІТ МВС України у 2006 р. було зареєстровано 18 злочинів, у 2007 р. – 21, у 2008 – 16, у 2009 р. – 17, у 2010 р. – 14 злочинів [2].

З 2013 р. по 2019 р. відмічається подальше скорочення рівня дітовбивств. Разом було зареєстровано 93 вбивства, тобто у середньому щорічно обліковано всього 13 кримінальних правопорушень (питома вага у структурі умисних вбивств за цей період становить 0,2%, у структурі привілейованих умисних вбивств – 25,5%). За даними Офісу Генерального прокурора, у 2013 р. було обліковано 12 кримінальних правопорушень, у 2014 р. – 14, у 2015 р. – 11, у 2016 р. – 14, у 2017 р. – 11, у 2018 р. – 12, у 2019 р. – 19 [3]. Кількість засуджених за ст. 117 КК України за 2017–2019 рр. – 22 особи [4; 5]. Зазначимо, що питома вага дітовбивств у структурі жіночої злочин-

ності на тлі її стрімкого зниження є незмінною та становить 0,1%. Питома вага дітовбивств у структурі умисних вбивств, вчинених жінками, за останні три роки становить 8%.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК України). За 2004–2008 рр. було зареєстровано 380 вбивств (питома вага у структурі умисних вбивств – 2,4 %, у структурі злочинності – 0,02 %). Зокрема, у 2004 р. – 99, у 2005 р. – 87, у 2006 р. – 72, у 2007 р. – 70, у 2008 р. – 52 [2]. За вказаний період найбільшу кількість цих вбивств було зареєстровано у Донецькій області – 51, у Дніпропетровській області – 47, Луганській – 33, АРК – 23. У Хмельницькій області – жодного злочину [2]. Коефіцієнт інтенсивності злочинності (на 10 тисяч населення) у Донецькій області у 2004 р. становив 210 вбивств, у Івано-Франківській – 7 вбивств.

За період 2013–2019 рр. було зареєстровано 225 цих вбивств, що у структурі умисних вбивств за цей період становить 0,5%, у структурі привілейованих умисних вбивств – 61,8%. Зокрема, у 2013 р. – 37, у 2014 р. – 48, у 2015 р. – 38, у 2016 р. – 38, у 2017 р. – 19, у 2018 р. – 25, у 2019 р. – 20 [3]. Кількість засуджених за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК України), за 2017–2019 рр. – 83 особи [4; 5].

Висновки. Впродовж 1992–2019 рр. динаміка умисних убивств (ст.ст. 115-118 КК України) мала суперечливий характер, адже періоди спаду неодноразово змінювались періодами зростання їх рівня. Відносно сприятлива у 2000–2012 рр. динаміка умисних вбивств, змінилась стрімким зростанням абсолютних вимірів у 2013–2014 рр. За останні 29 років найвищий рівень умисних вбивств зафіксовано у 2013–2019 рр. Враховуючи відсутність офіційних статистичних даних з тимчасово окупованих територій Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим, а також латентність вбивств, пов'язану із військовими діями, можна припустити що їх кількість є значно вищою. Найвищий рівень облікованих умисних вбивств було зафіксовано у 2014 р. (11 532), а найнижчий – у 2010 (2 356).

Питома вага умисних вбивств (у середньому) у структурі злочинності у 90-ті роки становила 0,8%, у 2000-ні роки – 0,7%, з 2013 р. – 1,3%. У структурі умисних вбивств близько 85% складають прості умисні вбивства, третина яких вчиняється на ґрунті ревнощів, помсти, сварки та з інших побутових причин. У структурі кваліфікованих умисних вбивств переважають умисні вбивства з корисливих мотивів та двох і більше осіб, вчинені за попередньою змовою групою осіб. Практично відсутні у структурі кваліфікованих умисних вбивств вбивства заручника або викраденої людини (частка – 0,3 %) та умисні вбивства з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Серед привілейованих умисних вбивств більшу половину становлять вбивства, передбачені ст. 118 КК України. Рівень дітовбивств поступово знижується. Якщо у 90-ті роки реєструвалось у середньому щорічно 33 таких вбивства, то останні сім років лише 3.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стан та структура злочинності в Україні. Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України. URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/717134>.
2. Довідка Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України за 1992–2008 рр. Рукопис.
3. Офіс Генерального прокурора. Статистична інформація. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2013–2019 рр.). URL: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=111482&libid=100820&c=edit&c=fo
4. Стан здійснення судочинства в Україні судами кримінальної юрисдикції у 2018 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_kramin_sud_2018.pdf
5. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Zbirka_analit_tablic_2019.pdf.
6. Литвак О.М. Держава і злочинність. Київ : Атіка, 2004. 303 с.